

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Шевченка Сергія Івановича – на дисертацію Ніколайчика Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративні процедури забезпечення кібербезпеки в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Кібербезпека є одним з найважливіших викликів сучасності. Для України, яка веде війну за свою незалежність, забезпечення кібербезпеки є питанням національного виживання. Тільки спільними зусиллями держави, бізнесу та громадянського суспільства можна створити надійний захист від кіберзагроз та забезпечити стабільне функціонування держави в цифрову епоху. Зазначене пояснюється тим, що окрім безпосередніх технічних збитків, кіберзагрози несуть у собі значну небезпеку в інформаційному вимірі. Деструктивні інформаційні кампанії, поширення фейкових новин та маніпуляція суспільною думкою через інтернет і соціальні мережі є важливим інструментом у війні нового покоління. Маніпулюючи інформацією, вороги намагаються дестабілізувати українське суспільство, посіяти паніку та недовіру до уряду, створювати соціальні конфлікти та поляризацію серед населення. Це загрожує не тільки внутрішньому спокою, але й підриває стратегічні інтереси країни на міжнародній арені. Необхідно зауважити, що забезпечення кібербезпеки – це комплексний процес, який вимагає реалізації низки процедур адміністративно-правового характеру. Вивчення останніх дозволяє краще зрозуміти, як держава організовує свою політику в сфері кіберзахисту, як здійснюється розподіл повноважень між різними органами влади та як формується система відповідальності за реалізацію заходів кібербезпеки. Таким чином, з огляду на зазначене вище, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Ніколайчика Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративні процедури забезпечення кібербезпеки в Україні» не може

викликати жодних сумнівів.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно у відповідності до положень: Стратегії інформаційної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021; Стратегії кібербезпеки України, схваленої Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021; Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, схваленої Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021; Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, розкрито мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, його методи, наукову новизну, підкреслено практичну важливість висновків, одержаних у результаті проведеного дослідження, узагальнено результати роботи і подано відомості про публікації автора за темою дисертації.

Дисертаційна робота поглиблює і доповнює існуючий масив знань у відповідній сфері, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження ґрунтується на використанні сучасної методології пізнання складних правових явищ, яка передбачає поєднання як загальнонаукових, так і спеціальних наукових методів, зокрема таких як діалектичний, компаративний, логіко-семантичний, методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції тощо. Їх застосування визначило логічну побудову

дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів учених, норм чинного законодавства та практики його реалізації з'ясувати сутність, зміст й особливості адміністративних процедур забезпечення кібербезпеки в Україні, а також, спираючись на позитивний вітчизняний і зарубіжний досвід, розкрити сучасні тенденції вдосконалення адміністративно-правового регулювання відповідної діяльності.

Відповідно до головної мети дослідження чітко сформульовані основні завдання наукової роботи. Слід зазначити, що крім суто наукового значення, цілі дисертаційного дослідження передбачають аналіз та внесення пропозицій до законодавства України, вдосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації адміністративних процедур у сфері забезпечення кібербезпеки.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації адміністративних процедур забезпечення кібербезпеки в Україні.

Предметом дослідження є адміністративні процедури забезпечення кібербезпеки в Україні.

За результатами дослідження автором сформульовано пропозиції щодо удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює питання реалізації відповідних процедур.

Практичне значення одержаних результатів зумовлено тим, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані: *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для проведення подальших теоретико-правових досліджень, присвячених адміністративним процедурам забезпечення кібербезпеки в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); *правотворчій сфері* – для розроблення нових та вдосконалення діючих законодавчих і підзаконних нормативно-правових

актів, положення яких спрямовані на регулювання адміністративних процедур забезпечення кібербезпеки в Україні; *правозастосовній сфері* – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів, які уповноважені реалізовувати адміністративні процедури у сфері забезпечення кібербезпеки в Україні; *освітньому процесі* – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право»; «Інформаційне право»; «Кібербезпека» тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою спробою комплексно, на монографічному рівні з'ясувати сутність та особливості адміністративних процедур забезпечення кібербезпеки в Україні в сучасних умовах, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення нормативно-правового регулювання відповідної діяльності.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- констатовано, що кібербезпека як об'єкт адміністративно-правового регулювання характеризується наступними особливостями: по-перше, представляє собою особливу групу правовідносин, що виникають у специфічній сфері суспільного життя; по-друге, обумовлює необхідність здійснення низки різноманітних дій та заходів спеціально уповноваженими органами державної влади, а також приватними суб'єктами; по-третє, відповідна діяльність, переважно, регулюється нормами адміністративної галузі права; по-четверте, є сферою реалізації різноманітних процедур, які носять адміністративний характер (с. 83);

- з'ясовано, що на сьогоднішній день система правового регулювання реалізації адміністративних процедур у сфері забезпечення кібербезпеки складається із ряду нормативно-правових актів різної юридичної сили, кожен із яких регулює певний напрямок досліджуваного питання. При цьому слід зауважити, що незважаючи на значну увагу з боку законодавця та урегульованість досліджуваного питання, у зазначеній сфері залишається

чимала кількість проблем. Зокрема: по-перше, невизначеним є перелік адміністративних процедур, які реалізуються у відповідній сфері суспільного життя; по-друге, коло та правовий статус суб'єктів, які здійснюють відповідну діяльність є досить розмитим; по-третє, законодавцем недостатньо розробленим є питання впровадження міжнародних стандартів у цій сфері (с. 86);

- зазначено, що адміністративні процедури, пов'язані із захистом інформації, що становить державну таємницю, а також комунікаційних та технологічних систем призначених для її оброблення – це системна та систематизована діяльність спеціально уповноважених органів державної влади, яка спрямована на вчинення особливого роду дій та заходів спрямованих на організацію дієвого захисту та підтримки високого рівня безпеки при обробці та використанні інформації, що становить державну таємницю у відповідних системах, з метою запобігання та попередження її несанкціонованого витоку, що може нанеси шкоду національним інтересам та безпеці (с. 132-133);

- наголошено, що управління доступом забезпечує не лише захист даних від несанкціонованого доступу, але й гарантує підтримку цілісності, конфіденційності та доступності інформації. Це критичний елемент загальної стратегії захисту інформаційних ресурсів, який сприяє підвищенню рівня безпеки комунікаційних систем і захисту від потенційних загроз. Сутність управління доступом полягає в контролі та регулюванні того, хто і на яких умовах може отримати доступ до певних ресурсів, даних, або систем. Це включає процеси аутентифікації, авторизації, ідентифікації користувачів та моніторингу їхньої діяльності. Зазначено, що управління доступом виконує кілька ключових функцій: по-перше, дозволяє надавати доступ лише тим користувачам, які мають відповідні повноваження, що знижує ризик несанкціонованого доступу до критичної інформації; по-друге, чітко визначені правила доступу допомагають запобігти потенційним загрозам, таким як внутрішні атаки або витік даних, забезпечуючи той факт, що тільки

уповноважені особи можуть здійснювати певні дії в системі; по-третє, управління доступом дозволяє вести детальний облік того, хто, коли і яким чином отримав доступ до інформаційних ресурсів (с. 136-137);

- доведена необхідність доопрацювання «Стратегії кібербезпеки України», яка повинна враховувати виклики та реалії сьогодення, а також набутий досвід кібератак на кіберпростір України в останні три роки. В даному контексті вбачається необхідним: а) забезпечити консолідацію зусиль усіх державних органів, приватного сектору та міжнародних партнерів для оперативного виявлення, аналізу та нейтралізації кіберзагроз; б) розробити план впровадження штучного інтелекту та машинного навчання для швидкого аналізу великих обсягів даних та виявлення аномалій; в) визначити критично важливі об'єкти інфраструктури та розробити індивідуальні плани їх захисту; г) забезпечити регулярне оновлення програмного забезпечення та операційних систем для усунення вразливостей; г) створити умови для навчання населення критично оцінювати інформацію та розпізнавати фейки; тощо (с. 184).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1) Так, в рамках Розділу 1 дисертаційної роботи автору варто було окрему увагу присвятити історико-правовому аналізу становлення та розвитку інституту кібербезпеки взагалі, та законодавства у цій сфері, зокрема.

2) В рамках представленої у роботі проблематики автору варто було зазначити: як саме співвідносяться поняття кібербезпека та інформаційна безпека. Адже протягом всього наукового дослідження здобувач оперує двома цими категоріями.

3) На мою думку, в рамках Розділу 3 дисертаційного дослідження здобувач робить низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору

висновків. Разом із тим, автору слід було уточнити: від чого саме, на його думку, залежить ефективність національної системи кібернетичної безпеки України?

4) Судячи зі списку використаних джерел, здобувач, під час підготовки дисертаційного дослідження, проаналізував велику кількість дисертаційних досліджень інших вчених, як у галузі адміністративного права, так і інших галузей права, і це є дуже добре, адже ним використано сучасну наукову літературу. Однак Олександрю Сергійовичу варто було більш критично ставитись до поглядів вчених та не боятись висловлювати власну точку зору, навіть коли аналізуються праці докторів наук.

Варто відмітити, що висловлені зауваження характеризують складність дослідженої проблеми, а тому суттєво не пливають на загальну позитивну оцінку та високі наукові здобутки автора дисертаційного дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення адміністративного законодавства, а також у науково-дослідній роботі, практичній діяльності суб'єктів реалізації адміністративних процедур забезпечення кібербезпеки в Україні. Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дослідженні, були висвітлені у фахових періодичних виданнях, оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях.

Висновок

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дисертації були оприлюднені ним у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей науково-практичних конференціях.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел. Автор обґрунтував власні висновки проведеного дослідження, які можуть слугувати суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України. В цілому, дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, присвяченим

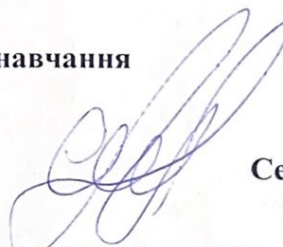
характеристиці адміністративних процедур забезпечення кібербезпеки в Україні.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження Ніколайчика Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративні процедури забезпечення кібербезпеки в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

заступник директора інституту
післядипломної освіти та заочного навчання
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Сергій ШЕВЧЕНКО

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:

проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України

Олександр ЮШІН